

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології**

Курсова робота з арабської філології
на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АРАБСЬКОЇ ПОЕЗІЇ
ЕПОХИ ОМЕЯДІВ**

Студентки групи Ар16-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми: Арабська мова і література
та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.060 Східні мови
та літератури (переклад включно),
перша – арабська
Нагородної Наталії Валеріївни

Науковий керівник:
Доцент С.В. Рибалкін
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕТАПИ ТА ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АРАБСЬКОЇ ПОЕЗІЇ	5
1.1. Виникнення арабської поезії.....	5
1.2. Структура, проблематика, образність та поетика доісламської поезії	6
1.3. Вплив ісламу на арабську поезію	10
РОЗДІЛ 2. ПОЕЗІЯ ОМЕЯДСЬКОГО ПЕРІОДУ	13
2.1. Розвиток арабської поезії в період халіфату династії Омеядів.....	13
2.2. Панегірик Аль-Ахталя.....	14
2.3. Сатирична поезія Аль-Фараздака.....	17
2.4. Джарір як неперевершений майстер гіджа.....	19
2.5. Лірика Хіджазу.....	22
ВИСНОВОК	27
АНОТАЦІЯ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Арабська поезія має довгу і визнану історію, що сходить до VI століття і триває донині. Це одна з найбільш розвинених форм мистецтва в арабській культурі. Поезія має велике значення в арабському світі, оскільки мова є основним джерелом арабської культури та самобутності. Арабська поезія складається зі складних ритмів, віршів і метафор, які виражають почуття, ідеї та історії. Вона може бути релігійною, політичною, любовною або філософською. Поезія є важливим засобом вираження для арабських поетів і залишається такою донині. Розвиток ісламу справив великий вплив на арабську поезію, змінивши її характер і тематику. Поети, які писали до приходу ісламу, зачіпали широке коло тем, включно з любов'ю, війною, природою та історією. Однак із поширенням ісламу багато з цих тем було замінено релігійними мотивами. Іслам приніс новий погляд на світ та інших людей, і це знайшло відображення в поезії. Часто релігійні метафори з'являються в поезії як засіб вираження ідентичності та синхронності. Багато арабських поетів почали зачіпати релігійні теми, такі як віра, мораль і духовність. Іслам також змінив форму і стиль арабської поезії. Наприклад, іслам заборонив вживання алкоголю, що суттєво вплинуло на використання порівнянь, пов'язаних із вином. Іслам також підтримував розвиток літературних творів арабською мовою і сприяв розвитку поезії. Особливого розквіту арабська поезія набула під час правління династії Омейядів (661-750 рр. н.е.), період ісламської історії, протягом якого Омейяди встановили своє правління на Близькому Сході й у Північній Африці. У цей період ісламська культура і цивілізація досягли свого піку і досягли великих досягнень у науці, літературі та архітектурі.

Сьогодні арабська поезія продовжує жити, і нові покоління поетів продовжують пропонувати свої власні вірші, використовуючи як класичні, так і сучасні способи вираження.

Мета дослідження: Ця робота має на меті дослідити етапи формування арабської поезії в добу правління династії Омеядів, шляхом аналізу та порівняння змін у стилістиці, поетиці та образної системи арабської поезії доісламської епохи.

Завдання дослідження:

- Визначити основні поетичні засоби доісламського періоду;
- Дослідити вплив зміни історичних епох на поезію;
- Дослідити проблематику у творах періоду династії Омеядів;
- Визначити основні стилістичні напрями младомусульманської поезії.

Об'єкт дослідження: мовні одиниці в поезії, структурні особливості поезії, образна поетична система.

Предмет дослідження: арабська поезія доісламського та младомусульманського періодів.

Методи дослідження: Це дослідження вимагає використання кількох методів як : аналіз і синтез для належного розподілу інформації та побудови на її основі дослідження на одну тему; дослідження і статистика для аналізу структурних змін в арабській поезії; дослідження впливу поетів цього періоду на культурну, ідеологічну та релігійну ідентичність; дослідження класифікації та систематизації для виявлення подібностей між доісламською та омейядською поезією; дослідження та узагальнення дослідницького матеріалу.

Матеріали дослідження: арабські вірші

Практичне значення роботи: роботу можна використовувати для вивчення таких дисциплін «Історія арабської літератури», « Історія арабської мови».

РОЗДІЛ 1. ЕТАПИ ТА ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АРАБСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

1.1 Виникнення арабської поезії

Арабську словесність у V-XVIII ст. у типологічному плані не виразно ділиться на два періоди: давньоарабську усну, словесність (приблизно до середини VII ст., хоча і в наступні століття поетична творчість за традицією носила усний характер) і власне середньовічну арабську літературу (до кінця XVIII, а в більшості арабських країн - середини XIX ст.). (Фільштинський. 17)

Давньоарабська усна поезія зародилася в давні часи серед кочівників Аравії і залишалася племінною бедуїнської та пізніше, у період виникнення ісламу та арабських завоювань. Це була поезія, яка виконувала не тільки роль розваги, але й передавала історії, міфи та релігійні вірування. Усно передавалася також давньоарабська проза (перекази, твори ораторського мистецтва, байки, прислів'я), що дійшли до нас, як і давньоарабська поезія, у пізніших записках. На відміну від давньоарабської поезії, завжди авторської, твори стародавньої прози зазвичай були результатом колективної творчості, хоча арабська традиція іноді і згадувала конкретних осіб. До середини VIII ст., тобто в період менш ніж через сто років після приходу ісламу, арабська словесність була розповсюджена майже виключно серед жителів Аравії, а їхні нащадки емігрували з Аравії після завоювань. (Куделін, 10)

Починаючи з 2 половини 8 століття арабська поезія активно поширюється і має розповсюджений характер. Арабська література в цей період втрачає свій родоплемінний характер, а авторами дедалі частіше стають ісламізовані поети.

Середньовічна арабська література поділяється на три періоди:

1. Середньовічна література – період правління династії Омейядів (друге VII - середина VIII ст.).
2. Період зрілого, або «високого», середньовіччя, приблизно збігається з часом династії Аббасидів у Багдаді (середина 8-12 ст.).

3. Література кінця Середньовіччя – час падіння арабського халіфату і династії мамлюків та турків в Єгипті (13-18 ст.).

(Фільштінський, 18)

Арабська література середньовічного періоду зберігає сувору ієрархію жанрів та чітку нормативність кожного з них.

1.2 Структура, проблематика, образність та поетика доісламської поезії

Основні прийоми арабської поезії склалися ще в доісламські часи. Доісламська поезія характеризується обмеженою кількістю символіки, обмеженим набором стереотипних ситуацій, образів та асоціацій. Ідеали та естетика бедуїнської поезії обмежені племінним середовищем. Це духовна єдність, навіть племінне злиття. В доісламській поезії людина втілює якості ідеального епосу. Ймовірно першою виникла римована проза – садж, що виражалася кількома короткими фразами в прозовій формі з римуванням останнього складу. Це в своїй основі були бедуїнські вигуки, які виголошували в моменти підвищеної емоції напруження або хвилювання (наприклад, коли дивилися на ворога або оплакували померлих). Римовану прозу також використовували язичники. Жерці-віщуни (кагіни) також використовували рими для виголошення шаманських заклинань і виконання ритуалів. Згодом проза еволюціонувала в найпростішу "арабську метричну форму" - вірш раджаз, який згодом став фундаментом для створення всіх подальших розмірів класичного арабського вірша.

Араби розвинули науку метрики (ільм аль-аруд) досить рано (8 століття). Під терміном "аруд" середньовічні араби розуміли науку про критерії розрізнення мір і правила відокремлення правильних мір від неправильних. Іноді араби використовували такі слова, як "ільм аш-ш*ір" розуміли, тобто вивчення арабської поезії. У цьому випадку до "ільм аль-аруд" включали не лише закони метрології (тобто закон циклічного повторення у

вірші певних рудиментарних груп ритмів, ритмічні частки), але й вчення про риму ("ільм аль-кавафі") (Фролов, 23)

Аруд базується наявністю довгих і коротких голосних, які є фонетичною особливістю арабської мови. Згідно з Арудом, вірші формуються у певному порядку. У певному порядку розташовуються склади неоднакової довжини. Відомі комбінації коротких і довгих складів складають стопу, а комбінації з двох або трьох стоп – піввірш, а з двох піввіршів і невід'ємної цезури посередині - бейт. (Фільштинський, 20)

Завдяки чергуванню довгих і коротких складів, арабська поезія має 16 різних розмірів віршів, з кількома варіаціями всередині кожного з них. Поєднання довгих і коротких складів разом утворюють вісім основних стоп, але у кожному розмірі основна стопа може бути замінена однією з її варіацій. Правило також дозволяє деякі "ступені свободи", щоб адаптувати слова до потреб поета в сенсі значення. Зрозуміло, подібна система віршування могла виникнути тільки в мові, де контраст довготи та стислості становить суттєвий ряд фонологічних ознак звуків. (Крачковський, 47)

Найпоширенішими метрами в середньовічній арабській поезії були тавіл ("довгий"), басит ("напружений"), каміль ("повний", "досконалий"), рамаль ("біг"), хафіф ("легкий"), мутакаліб ("насіннєвий"), вафір ("густий", "рясний"). Таким чином, відбувається певне розширення і звуження. У цих термінах можна знайти різні кінні відгомони. У доісламські часи поети, ймовірно, віддавали перевагу гідному і дещо вагомішому тавілю або простому баситу перед усіма іншими засобами.

Рима (кафія) в арабській поезії залишається незмінною протягом усього твору. Таким чином, арабські вірші іноді називають римованими відповідно частоти використання в них певних звуків. Наприклад, вірш "ля-мія", в якому всі рядки закінчуються на літеру лям, нунія відповідно на нун, тощо.

У доісламські часи арабська поезія мала дві основні композиційні форми: короткі вірші до 10-12 рядків, кат'а або мукатта'а (буквально "шматок") та короткі вірші 50-100 рядків, касида (цільова поезія). Кат'а - невеликий вірш з однією темою і простою структурою може бути як самостійною поезією або "фрагментом" великого вірша. Форма "кат'а" – основа одного із найдавніших жанрів арабської поезії, гіджа (хула, вульгарність, висміювання, знуцання). Зміст гіджа зазвичай полягав в тому, щоб образити іншу сторону. Так як, бедуїни понад усе цінували такі чесноти, як доблесть, щедрість, вірність і відданість, тому часто звинувачували опонентів у відсутності цих якостей в своїх творах. Тому докір є не лише вираженням особистого гніву поета він відображає власне ставлення, а також почуття племені, честь якого він представляє. Поетична експлуатація була потужним способом для поетів підняти свій авторитет. Сатира була місцем, де поети були найбільш активними. Це був найкращий спосіб для поета довести, ким він є. Під час хаджу (паломництва) поети були відзначені особливою нагородою – вони отримували особливу частку військової здобичі, а потім поет отримував щедрі компліменти від своїх покровителів.

Пророк Мухаммад дуже насторожено ставився до язичницьких поетів, але все ж наблизив до себе принаймні двох із них - Кааба ібн Зухайра та Хасана ібн Табіта.

Гіджа залишався улюбленим жанром навіть після падіння халіфату. Омеядські судді змагалися між собою в наклепах і один з них, Аль-Ахталь, виступив проти ворогів династії, за що був офіційно названий "омейядським поетом" та отримав титул "поета династії Омейядів". (Фільштінський, 78)

Ще один давній жанр арабської поезії - похоронна елегія, ріса або мерсія. Вона відома як похоронна елегія або мерсія. Зазвичай ріса була невеликим віршем (кіт'а) з простою структурою та однією алегорією. Походження риси, яка має просту структуру і єдину алегорію, - це плач, що лежить в основі пісні. Ріса виникла як похоронна пісня, тобто жалобна пісня за померлим чоловіком

або дружиною, які загинули в бою. Згідно з ритуалом, жінки племені та дружини померлих і загиблих на війні співають на похоронній церемонії.

Касида — одна з форм великого ліричного вірша, моноритмічний жанр східної поезії, в основному панегіричного або дидактичного характеру. Касида виникла в арабській літературі в доісламський період, потім отримала поширення в інших літературах Сходу. Об'єм її коливається в межах від 15 до 200 бейтів. Схема рифмовки: аа-ба-ва-га, тобто римується перші два рядки, а далі рима повторюється в бейтах через рядок. (Куделін, 67) Композиційно складається з 3 частин, які в перекладі з арабської мови означають: насіб — ліричний вступ, васиф — виклад основного змісту, мадх — кінцівка, вихваляння певної особи. Арабські вчені визнають творцем касиди Імру-аль-Каїса. Арабські дослідники розглядають оду з усіма її складовими: плачем за слідами кочівництва, спогляданням коханої, описом і самовихвалянням. Любов і природа - головні теми цього вірша. Імру-аль-Каїс, ліричний герой вірша, зображений як хоробрий бедуїнський воїн і герой, який долає перешкоди на своєму шляху. Він описує, як долає труднощі кочового життя в пустелі. Його любить Унайза в пустелі. Згадуються різні люди і події, переплітаються описи труднощів і випробувань з історіями тріумфу і удачі, щоб дати слухачам яскраву картину кочового життя.

Любовна лірика Імру-аль-Каїса наївна і чутлива. Поет детально описує зустріч з коханою, детально описує її зовнішність, ніби це зовнішність "покоївки" і її прикраси. Ніщо не здається йому недостойним опису. Опис коханої та сцени побачення перемежуються діалогами між закоханими - прийом, який використовували пізніші середньовічні поети. Пізніші майстри середньовічної романтичної лірики широко використовували цей прийом. (Фролов, 96)

Кохану порівнюють з прекрасною газеллю або страусом, а струнке тіло жінки - з верблюжою мотузкою.

Муаллаки — сім касид арабською мовою, написаних в доісламську епоху (VI століття). Зібрав ці касиди в збірник «Раві» (оповідач, декламатор) Хамід в середині VIII століття. Назва «Муаллакат» означає «підвішені оди» або «висячі вірші». За легендою, ці поеми, в знак їх визнання, писали золотом на шовку і вивішували біля Кааби. Назва «підвішені» можна розуміти образно, ніби ці вірші «парять» в розумі читача. Етимологія слова "муаллака" ґрунтується на легенді про те, що ці вибрані пісні, які здобули народне визнання, були вивішені біля входу до язичницького храму". Назва "муаллака" походить від "Повішені" (від дієслова "аллака" - "вішати"). Однак ця етимологія була відкинута пізнішими вченими, які пояснювали появу терміна дієсловом "алака", що має інше значення, наприклад, "зв'язувати" або "нанизувати". Стародавні араби порівнювали процес написання поезії з нанизуванням намистин на нитку для створення намиста. Намисто часто з'являється в заголовках середньовічних прозових і поетичних творів. Разом зі збіркою «Аль-Муфаддаліят» аль-Муфаддала, «Джамахарт Аш'арі ал-'араб» Абу Зайда Мухаммада бін Абі-л-Хаттаба Ал-Кураши і антологією «Аль-Асма'ійят» аль-Асмаї, «Муаллакат» вважається одним з основних джерел ранньої арабської поезії. Більшість середньовічних арабських джерел сходяться на думці, що "Муаллакат" написали сім найвидатніших доісламських поетів: Імру-аль-Кайс, Тарафа, Зухайр, Антара, аль-Харіс ібн Харіза, Амр ібн Курсум і Рабід.

1.3 Вплив ісламу на арабську поезію

Поява та розповсюдження ісламу у VI століття – фактор, що докорінно життя арабів, приніс в арабську поезію нові теми, але майже не змінив її загальної структури (старі жанри, традиційне віршування тощо). Не змінилась й структура та оригінальний жанр традиційної касиди. Поети, які прийняли нову релігію, тепер писали благочестиві оди, що прославляли іслам і Мухаммада та закликали до збереження ісламу, до джихаду проти "невірних"

серед невірних і докоряли тим, хто виступав проти них. Цих поетів нової віри часто називають першими мусульманами. Група поетів-авангардистів, відомих як "перші мусульмани". Ці поети не мають високих поетичних заслуг, але часто потрапляють до середньовічних антологій на підставі "побожності". Про поетів, пов'язаних з Мухаммедом, можна судити лише за упередженими поглядами мусульманських джерел. Сам Мухаммад, який, як відомо, дуже вороже ставився до давньої арабської язичницької поезії, засуджував її, проте до творчості поетів-панегіристів ставився з шанобою та підтримкою. Мухаммаду приписують вислів: "Якщо вони захищають Посланця Аллаха зі зброєю в руках, то хай захищають його своїми словами". Були в серед язичницьких поетів і ті, які прийняли іслам і брали активну участь у політичній та релігійній боротьбі. Відомі приклади - Ка'б ібн Зухайр (пом. 662 р.) і Ка'ос ібн Табіт (пом. 670 р.). Він був сином відомого бедуїнського поета Зухайра зі свого племені. Вплив доісламських поетів відчувається і в основній частині Касиди, в якій Ка'б ібн Зухайр просить прощення у Мухаммеда, для досягнення примирення з цим мудрим правителем Ка'б вихваляє мудрість Мухаммада і порівнює її з мудрістю лева.

Він порівнює Пророка з левом, називає його "мечем Аллаха" тощо,

Він просить прощення і скаржить на свої страждання:

Наклепники з усіх боків передали мені звістку: "О сину Абу Сурми, тебе неодмінно вб'ють".

Всі мої друзі, на яких я розраховував, заявили мені. "Ми не маємо до тебе жодного інтересу".

сказали вони мені. "Воістину, у нас є свої турботи... І.

О, не поспішай карати [Мене]! Бо це Він наставить вас на шлях істинний.

Господи, не поспішай карати мене! Адже це Він дав тобі Коран з його настановами і докладними порадами.

Який страх я відчуваю, коли вони звертаються до мене і кажуть: 153.

А вони кажуть мені: "Воістину, ти - той, кого вони випробовують і досліджують!"

Вони підозріло ставляться до тебе".

Це страшніше, ніж зустріти левицю, що причаїлася в очеретяній пустелі Ассарської долини.

Левицю, яка вранці годує своїх двох левенят шматочками бруду.

людської плоті, просякнutoї вранці багнюкою.

Касида завершується словами похвали на адресу співвітчизників Мухаммада, курайшитів та його найближчих сподвижників, які переселилися до Мекки разом з Мухаммадом.

Висновки до Розділу I

У доісламські часи арабська поезія мала дві основні композиційні форми: короткі вірші до 10-12 рядків, кат'а або мукатта'а (буквально "шматок") та короткі вірші 50-100 рядків, касида (цільова поезія). Кат'а - невеликий вірш з однією темою і простою структурою може бути як самостійною поезією або "фрагментом" великого вірша. Форма "кат'а" – основа одного із найдавніших жанрів арабської поезії, гіджа (хула, вульгарність, висміювання, знуцання).

Касида — одна з форм великого ліричного вірша, моноритмічний жанр східної поезії, в основному панегіричного або дидактичного характеру. Касида виникла в арабській літературі в доісламський період, потім отримала поширення в інших літературах Сходу.

РОЗДІЛ 2. ПОЕЗІЯ ОМЕЯДСЬКОГО ПЕРІОДУ

2.1 Розвиток арабської поезії в період халіфату династії Омеядів

Після смерті Мухаммеда в 632 році на чолі держави стали його наступники - халіфи, які виступали не тільки як феодалні правителі, а й як релігійні лідери мусульманської громади: перші так звані праведні халіфи, що правили до 661 року (Абу Бакр, Омар, Осман, Алі) та їхні наступники Омейяди (661-750), араби завоювали Месопотамію, Сирію, Палестину, Іран, Єгипет, Північну Африку, Піренейський півострів, Центральну Азію, частину північно-західної Індії, Вірменію, Азербайджан і частину Грузії. Ці завоювання призвели до утворення величезної держави - Халіфату. Вже в перші десятиліття іслам був розділений на дві основні групи - сунітів і шіїтів. Суніти були ортодоксальною гілкою ісламу, тоді як шіїти становили меншість. Шіїти з'явилися наприкінці 7-го століття у вигляді особливої політичної групи, що складалася з послідовників Алі, четвертого "праведного" халіфа. Шіїти наполягали на тому, що Алі має бути головою всіх мусульман. Це пояснювалося тим, що Алі був двоюрідним братом і зятем Мухаммеда, і після смерті Алі влада мала перейти до його нащадків, які були одружені з Фатимою, дочкою Пророка. Таким чином, шіїти дотримувалися принципу спадкоємності у передачі верховної влади. З роду Алі утворилася династія шіїтських імамів, які не мали політичної влади, але вважалися духовними лідерами шіїтської громади. У боротьбі за владу перемогли суніти, і після вбивства Алі у 660 році халіфом і засновником династії Омеядів став Муавія. Прихід арабських кочівників у райони стародавньої цивілізації і контакти з культурними народами, природно, сприяли культурному і політичному розвитку завойовників. Бедуїни припинили своє просте і суворе кочове життя в аравійських пустелях і перейшли до осілого способу життя, придбавши землю і майно та почавши користуватися різноманітними перевагами міської цивілізації. Однак зміна умов життя арабських завойовників не відбилася на характері арабської поезії, принаймні на початку. Під час тривалої війни за

поширення ісламу арабська культура підтримувалася на всіх фронтах і вступала в протиріччя з культурою підкорених народів. Омейяди, наслідуючи смаки чужоземних завойовників, прагнули плекати давню бедуїнську поетичну традицію і всіляко її заохочували. Більше того, доісламська поезія, що оспівувала племінну доблесть і життя знайшла в цій боротьбі нове життя. Бедуїнські поети приїжджали до Дамаска, Куфи і Басри, культурних центрів халіфату Омейядів, щоб оспівувати свої племена і висміювати інші. Ті, хто підтримував чи виступав проти династії Омейядів, а також ті, хто підтримував ісламський рух боротьби, мали власного поета, який оспівував свою партію і нападав на її ідеологічних та політичних опонентів. Традиційні доісламські жанри мадх (гімн) і хіджа (образа) якнайкраще підходили для такої поетичної полеміки. Досвід завоювань розширив тематику васфа. Касиди включали описи воєнних дій, зброї, укріплень та облогових механізмів. Поезія кінця 7-го - початку 8-го століть зосереджувалася навколо відомої трійці поетів - аль-Ахталя, аль-Фараздака та Джаліля, чії твори арабські літератори вважають політичною поезією. Строго кажучи, ці троє поетів не належали до жодної політичної партії. Їхнє перебування при дворі Омейядського халіфату було наслідком докорінної зміни становища бедуїнських племен, які втратили колишню незалежність і змушені були шукати притулку або в Омейядів, або в їхніх політичних ворогів.

2.2 Панегірик Аль-Ахталя

Аль-Ахталь (справжнє ім'я Гіяс ібн Гаус бл. 640 - бл. 710) походив з тагрібських християн. У конфлікті, що спалахнув між нащадками халіфа і сподвижниками Мухаммеда після перемоги Омейядів, поет став на бік правлячої династії (плем'я тагріб було лояльним до Омейядів). У своєму панегірику аль-Ахталь всіляко доводив легітимність влади Омейядів, переданої самим Аллагом, вихваляючи халіфа та його сподвижників і висміюючи їхніх ворогів. Представник династії Омейядів постає в його касиді

як скромний, твердий, щедрий і лагідний правитель, ревний захисник ісламу і відданий слуга Аллага. Цей природний акцент на омейядських "мусульманських" чеснотах у придворних гімнах не заважає поетові виступати з нищівними нападками на іслам:

Я не стану належно поститись в Рамадан

І не стану їсти м'яса жертвних тварин

Я ніколи не стану підійматися на мінарет

Й кричати як дикий осел "спішіть до молитви"

Краще я буду пити холодне вино і молитися сонцю, що сходить

Біографи визнають, що поет був наділений багатьма бедуїнськими чеснотами. Гарун Рашид рахував один із бейтів Аль-Ахтала найкращим з того, що присвячувалось Омеядам:

Непримиренні у своїй ворожості, коли їм протистоять,

Омеяди, перемагаючи, перевищують усіх своїм милосердям

Композиція панегірик аль-Ахтара наслідує вказану раніше доісламську традицію. Основна частина його "Касиди" - це оспівування Омейядів і досягнень талібів у боротьбі проти правлячої династії, тоді як сатиричні рядки є викриттям спільних ворогів Омейядів і талібів. Аль-Ахталь майстерно використав форму поезії взаємних образ (накаїд, хідж), відому ще з доісламських часів. Такі поетичні образи зазвичай були спрямовані на поетів-суперників або ворожі клани чи племена, і поет-суперник або ворожий поет у змаганні повинен був відповісти так, щоб зберегти обсяг і риму послання. Такі обміни образами відбувалися між Аль-Ахталем і аль-Фараздаком, з одного боку, та їхнім завсідником Джалілем, з іншого. Поетичні обміни мали на меті продемонструвати майстерність поета, його такт і вміння відбиватися від ворогів імпровізованими випадками і, навпаки, жорстоко глузувати з них. Важливе місце в поезії Аль-Ахтала займають його описи застільних утіх,

прямий попередник знаменитого Абу Нуваса, який створив жанр винної поезії (хамріят).

Особливим жанром сатиричної поезії був "накайд", варіант гіджа. Це взаємні репліки образ, якими обмінюються поети, етична суперечка (диптих), в якій відповіді повинні бути однакової величини. Існує також аспект гри, в якій поети змагаються один з одним у поетичній майстерності. Однак бедуїни стверджують, що якщо не відповісти на образу опонента, то вона беззаперечно збудеться.

У 9-му столітті Абу Тамам уклав книгу накаїд (яка існує й досі), якими обмінювалися Аль-Ахталь і Джарір. Аль-Ахталь назвав Джаріра і Аль-Фараздака "двома собаками, що кусають один одного". Сам він був більш витонченим у своїх образах, кажучи, що не буде вживати слів, які молодій дівчині було б соромно вимовити перед батьком. Ось приклад однієї з образ Аль-Ахталія: "Він говорив:

Собаки гавкають на двері, коли чують запах гостя,

Вони кажуть матері: "Швидше розпалюй вогонь! і шиплять.

Вони забувають батьківську заповідь і не мстяться за своїх рідних.

А в день нападу вони замикаються, як жінки.

Не виходять з дому! І ще б пак,

Якби не їхні товсті зади, вони б сховалися навіть у глечуку.

Таким чином, Аль-Ахталь нешанобливо висміює сопрано свого суперника, поета Джаліля. Окрім сатири та образ, Аль-Ахталь залишив нам барвисті та яскраві "хамріяти". Опис вина був однією з його улюблених тем, яка приваблювала поета набагато більше, ніж любовна лірика. Опис бенкету зазвичай починається здалеку. Він починає з вирощування виноградників, описує процес виготовлення вина, крамницю, де зберігається вино, колір і аромат напою. Потім поет переходить до опису впливу вина:

Воно повільно виливається з тіла і тече, як пісок...

Осипається, як мурахи, що повзуть по піщаній гірці...

Коли мої товариші наливають мені дзюркотливе вино, наповнюючи

три келихи, один за одним,

я відчуваю себе шейхом, що стоїть на вершині праведного володаря...

Щодо поетичної спадщини, то це великий диван за редакцією Абу Саїда аль-Хасана, який був виданий А. Салхані в Бейруті в 1891 і 1905 роках; у Лейпцигу в 1878 році, разом з латинським перекладом касиди аль-Ахталя. Творчість поета включає такі жанри, як мадх, сатира, факр (форма вихвалання свого племені), опис і винна поезія. Присутній також елегантний ритм, хоча він не був дуже успішним. Його любовна лірика ґрунтується на традиційному дусі спільного на шива. (Петрова, 117)

2.3 Сатирична поезія Аль-Фараздака

Абу Фірас Хаммам ібн Гаріб на прізвисько "Аль-Фараздак" ("шматок тіста") через низький зріст і товстий живіт, за словами ібн Кутайба, народився в Басрі зі знатного роду тамімів. Його предки користувалися великим авторитетом і повагою серед арабів. Аль-Фараздак був вихований у бедуїнській традиції, але його спосіб мислення і характер сильно відрізнялися від нащадків аристократії. Він вів неорганізоване і розгульне життя, не міг осісти, кілька разів одружувався і розлучався, розлучився з дружиною аль-Навар, яка народила йому близько десяти синів і дочок, і обурювався тим, що вона звернулася за допомогою до його ворога Джаріра. Він кілька разів змінював свою партійну приналежність у складні періоди зміни політичної влади, живучи то в Сирії, то в Іраку, то в Аравії. Він не був безпринципною людиною, виголошуючи панегірики Омейядам та їхнім супротивникам, іноді вихваляючи, а іноді паплюжачи одних і тих самих покровителів. Він був

відомий своїм сучасникам як боягузлива, безпринципна, безпринципна і несимпатична людина. Він був егоїстом. Його злий язик налаштував проти нього багатьох людей. Більшу частину свого життя Аль-Фараздак провів як судовий засідателю у Дамаску, отримуючи пенсію і живучи розпусним життям. Розповідають, що коли один багатий подарував йому коня і 1000 дирхемів, той відповів: "30 дирхемів йому вистачило б. 10 витратив би на рабів, 10 - на їжу і 10 - на питво". Десять халіфів змінили його за життя, і він співав для всіх них. У його творах немає традиційної касиди, як і насіба. Як і інші поети омейядської трилогії, він написав багато гіджа, у яких висміював своїх опонентів та їхніх одновірців. Його "Накаїд" сповнений нецензурної лексики. З іншого боку, його поезія насичена формулами з Корану, і є оригінальний вірш, який висміює диявола. Це сатиричний, але водночас побожний і просвітницький твір, у якому він зізнається, що раніше весь час слухав диявола, але в старості, перед Судним днем, прозрів і звернувся до Аллаха, хоча диявольські спокуси ніколи не припинялися. Аль-Фараздак стверджує, що хоча диявол обіцяв йому безсмертя, він залишився непохитним у своїй вірі. У поезії Аль-Фараздаку дуже мало хамріят. Натомість є досить багато гарної лірики. Вона представлена лише в жанрі газелі, але не насібом. У поета є яскраві газелі, наприклад, з описом його зустрічі з вовком. Лінгвісти високо оцінюють мовну компетентність Фараздака та відсутність етикету. Вони особливо цінують його зображення бедуїнського способу життя і його опору на архаїчну лексику. Вважається, що без його віршів третина лексики староарабської мови не була б передана наступним поколінням. (Петрова, 118) (Фролов, 111)

Аль-Фараздак має дивани, частина яких була опублікована в Парижі в 1870 році, а частина - в Мюнхені в 1900 році. Пізніше його дивани кілька разів видавалися в Єгипті та Лівані. Жанри його творів включають медх, мерсіє, фахр, сатиру, опис та любовну лірику. Деякі з його знаменитих васф у кращих традиціях аль-Мукархіра та Аш-Шанфара:

*Події подорожі заздалегідь не відомі.
Друзі. Яку ніч я провів у Хар'яні?
Моїм гостем був голодний вовк,
Він міг бути молодим або дуже старим.
Він зітхав і стогнав, як втомлений жебрак,
Я більше не міг знайти їжу, якої потребував.
Він з'явився в темряві, як тонкий спис,
І чим ближче він підходив, тим більше ставав схожим на собаку.
Якщо він потребував одягу чи притулку, я давав йому це.
Я ділився з ним тією їжею, що мав.
Верблюди лежали, втомлені важкою дорогою.
Пісок блищав. Пустеля злегка зітхала.
Потім він відпочивав зі мною в м'якому сяйві зірок.
Мандрівник не буркотливий й не суворий,
Що навіть вовка зміг пригріти під зоряним покривом.
Ось приклад непристойної випадку проти народу тайї:
Вони подібні до худоби, де чоловік їздить на матері.
Вони - чаклуни-інцестуалісти. Їхні дружини - це їхні дочки,
Батьки їхніх дочок - чоловіки їхніх дочок.*

2.4 Джарір як неперевершений майстер гіджа

Джарір (653-732). Його вважають найталановитішим учасником омейядської трилогії, найвпливовішим майстром гіджа і найвидатнішим з

середньовічних арабських поетів. Абу Хазра Джарір ібн Атійя ібн Хузайфе народився в Ямамі і походив з бідної бедуїнської родини на ім'я Кулейб. У Книзі Пісень є легенда про те, що його мати під час вагітності ним побачила дивний сон. Уві сні вона побачила, як мотузка з кінського волосу (ланцюг, що використовується для поводження з верблюдами), яку вона народила, подорожує по повітрю і душить людей. Ти народиш сина, який буде схожий на злого поета. Цей син буде злісним поетом, його вірші завдаватимуть болю всім, хто їх пише. Ім'я поета походить від того, що мати забобонно назвала його своїм ім'ям, щоб захистити від зла. Хлопчик ріс у суворому бедуїнському середовищі, доглядаючи за батьковими вівцями та козами. З раннього дитинства він складав вірші і писав вірші проти друзів і ворогів свого племені.

Джарір засновник дивану, виданий Мухаммадом Ісмаїлом ас-Саві в Каїрі 1935 року. Редактор скопіював вірші Джалілія із записів імама ібн Хабіба, який почув їх від Аль-І'Рабі, а той - від Омара ібн Біляла ібн Джаріра. Також було використано збірку Накаїд та інші літературні джерела. Вірші Джалілія поділяються на такі жанри: мадх, ріса, фахр, гіджа і газелі. (Фролов, 15)

Касиди Джалілія довгі й дуже пишні. Халіфи в його поемах - богообрані нащадки найшляхетніших племен курайшитів, і події та час підтвердили, що саме вони мають бути правителями халіфами. Поет навіть назвав Хішама ібн Абдул Маліка "Махді" (Месія). Халіф був помазаником Аллаха і був покликаний відновити чистоту ісламу. Владу йому передав сам Аллах. (Петрова, 122)

Джаліль був особливо відомий своїми віршами гіджа, які займали половину його дивану. Його життя було постійним поетичним змаганням, в якому йому не було рівних. Одного разу 80 поетів надіслали сатиричні вірші проти нього, і всі вони були переможені його відповіддю. "Так я захищаюся від моїх ворогів", - прокоментував поет свою перемогу. На запитання "хто твої вороги", він почав перераховувати їх усіх і продовжував це робити протягом ночі (Книга Пісень). Більшість з них, звичайно, були його суперниками-

поетами, такими як Аль-Ахталь і Аль-Фараздак. Один з поетів сказав: "Я написав сатиру на нього, але він вважав мене занадто молодим і не зволив відповісти. Якби він відповів мені, я був би найбільшим поетом" (Книга пісень). Ці слова пізніше приписують Башшару ібн Бурду, відомому поетові. Джаліль був неперевершеним у своїх поетичних баталіях. Він не соромився говорити гнівну брехню, наприклад, що Аль-Фараздак був християнином і що він прийшов до мечеті та осквернив її. Він називав аль-Фараздака "сином негідника", "підлим волоцюгою" і "коротконосим виродком", який до того ж крав чужі вірші. Одного разу він також дорікнув Аль-Ахталю. Він ображав сім'ю за те, що вони християни, їдять свинину, п'ють вино і ображають Святий Хрест. Він спотворив ім'я Аль-Ахталя і вигадав йому прізвисько "Ухтіль" (маленький віслюк). Джаліль скористався скрутним становищем Аль-Ахтара, який був християнином під владою мусульман і знав, що не може докоряти йому належним чином.

У пісеннику Джаріра дуже мало пісень про кохання. Він не складав газелей, але за бедуїнською традицією іноді починав свою оду з опису покинутого табору і своїх романтичних переживань у той час:

Повільний вітер віяв у долині,

Стираючи спогади про минуле

Шелестячи сухим піском, як плач єменської красуні.

...

Чому ви даремно звинувачуєте мене в пристрасті до моєї коханої ?

Від твого осуду я лише більше люблю її.

Стара смола моїх кучерів зникла, вицвітаючи під гребінцем.

Відважні красуні сміються з моєї гіркої старості.

Вірші Джаріра - це слова щирості, болю і страждань, виражені м'якою, ніжною мовою і солодкою музичністю його поезії. Середньовічні критики високо цінували любовні вірші Джаріра. Середньовічні критики виявляли інтерес до любовних віршів Джаріра, а відомий багдадський співак Ісхак аль-Маусілі співав пісні на слова поета. Джарір був зарозумілим, але ніколи не перебільшував значення своїх творів: *"Я - місто поезії, місце, де народжується поезія і куди вона повертається. Я - місто поезії, де народжується і повертається поезія. У той час як інші поети досягають успіху лише в одному жанрі, я досягаю успіху в усіх жанрах"*. Знову ж таки, коли Джарір запитав лінгвіста: *"Хто кращий поет, я чи Фараздак?"*, лінгвіст відповів: *"В очах народу ти кращий за Фараздака, але в очах науковців твоя поезія поступається поезії Фараздака"*. - *"Перемога!"* вигукнув Джаліль". (Книга пісень).

Середньовічні поети сперечалися, хто з трійці Омейядів найталановитіший, і завжди сходилися на тому, що ці поети були найкращими для свого часу. Вони вважали Джаріра унікальним майстром образи, Фараздака - майстром самовихваляння, а Аль-Ахталя - майстром панегірики.

2.5 Лірика Хіджазу

Вірші зберігають той самий характер, але містять нові мотиви. З'являються міські та бедуїнські чвари, розпад племен та індивідуальна емансипація, романтичні сентиментальні мотиви та легенди (такі як "Меджнун і Лейла"), які до Омейядів були відсунуті на задній план, у поезію впроваджуються ідеї хариджизму та шиїзму. Також процвітають сатира та панегірики. У містах "золота" молодь підживлює любовну поезію (новий жанр "газелі") та зародження життя. Хіджазька ода стає популярною на короткий час. Тим часом утверджується канон "Оди для невігласів", якого суворо дотримуються. (Куделін, 178)

Найвідомішим з групи ліричних поетів з Хіджазу був Умар ібн Абї Рабїя з Мекки, багатий, вродливий, жіночний і розумний чоловік, який міг зачарувати будь-яку жінку. Під час паломництва, коли прибували нові прочани, він одягав найдорожчий одяг, розшитий золотом, надушувався пахощами і вирушав на пошуки свого нового кохання. Коли халїф Сулейман попросив його написати оду на свою честь, поет відповів, що він оспівує лише жінок.

І справді, майже всі його вірші - це любовні оди. Але він був унікальним майстром цього жанру, знавцем з глибоким розумінням тонкощів любовних стосунків. Він був умілим опонентом і союзником як для чоловіків, так і для жінок, однаково добре знав "науку кохання", її тонкощі й хитрощі.

В одному газелі вона радить чоловікам, як поводитися із закоханою дівчиною (виявляти пристрасть, надто часто навідуватися тощо), а в іншому представляє жінку, яка навчила своїх подруг, як причарувати вподобаного юнака: недбало зняти плащ, не дивитися в його бік надто довго, лише один раз, наприклад, сором'язливо глянувши на нього, щоб заспокоїти його.

Це було більше схоже на фривольні звичаї пізнього Риму та палацові розваги японців за часів Сан-Сенахана, ніж на ісламський шарїат. Суворі закони, побиття камінням за перелюбство і суворість ісламської моралі, здавалося, існували десь в іншому місці, а в цьому світі існували лише вільне кохання, насолода і радість життя.

Я пам'ятав це, навіть якщо сам цього не уявляв.

Дива цих жінок.

Їхні струнки ноги і широкі стегна.

Я ніколи їх не забуду.

Я міг зануритися в їхню насолоду.

Я стискав їхні молоді груди і насолоджувався ними!

Присягаюся сходом і заходом сонця.

Ніхто не може побачити в них розпусту.

Іншим важливим ліриком хіджазького напрямку був аль-Арджі, онук халіфа Усмана, мекканський вельможа, який зазнав невдачі в політиці і закінчив свої дні у в'язниці. Він теж використовував незвичні порівняння і вдавався до сміливих метафор. *"Закохані, - казав він, - тримаються одне за одного так само міцно, як кредитор за одяг боржника"*.

Але це не заважало йому в потрібний момент брати ліричні високі ноти, змішуючи романтичний запал з поетичним плачем. Ночами, коли він чекав на кохану, він *"дивився на зорі до світанку"* і нарікав на те, що *"охороняє світанок, як сторож тріщини в стіні"*. Розпустність Аль-Арджі та численні любовні зв'язки зробили його героєм непристойних анекдотів.

Бедуїнська поезія узритів була протилежністю чуттєвій поезії хіджазу. У цьому пристрасному кочовому любовному газелі немає й сліду легковажності Хіджазу. Поет завжди прив'язаний до коханої, але з різних причин не може з'єднатися з нею. Туга і страждання доводять його до божевілля, і він не сподівається на порятунок навіть після смерті. У поезії узритського напрямку кохання схоже на пастку, воно раптове і триває все життя. Це не щастя, а кара, страждання - це доля, визначена і незмінна, як вічність. Все у світі може закінчитися, але не тільки кохання.

Поети-узрити часто розглядали почуття кохання як релігійний ритуал. Їхні любовні елегії часто використовують релігійні терміни і говорять про піднесене та вірне кохання. Тож не дивно, що цнотлива й піднесена узритська традиція знайшла нове життя в суфійській містичній ліриці після її пізнішої інтерпретації в суфійській філософській думці, де постійно використовувалася зброя узритської образності. У поезії склався певний стереотип "ліричного героя" та його коханої. Разом з міськими поетами Хіджазу, узрити (вперше в арабській поезії) зосередилися на внутрішньому світі людини. Однак, на

відміну від омарійців, вони передусім переймається описом болю кохання. Поет постійно розриває муки душі, його приваблюють муки кохання, а не його розпад, бо він відмовляється відмовитися від своєї безнадійної пристрасті. Узритські значно збагатили образну мову арабської поезії, ввівши в неї низку яскравих і самобутніх форм вираження. Вони уподібнювали несамовито сильні емоції кохання палаючому вугіллю, розпеченій прасці, а також пасткам і капканам, в які потрапляє жертва. Серце закоханого також часто персоніфікується, воно ніби живе власним життям, сперечається з поетом і захищає коханого та саме кохання від його нападів, але в поезії а воно трактується як таке, що існує окремо від страждаючого коханого.

Висновки до Розділу II

Якщо язичницькі та омаритські поети живуть у матеріальному світі і задовольняються земними задоволеннями, то для узрійських поетів характерне сильне очікування майбутнього просвітлення, можливо, з потойбічного світу. Вони живуть в атмосфері майже містичного екстазу, а їхні сподівання на зустріч у потойбічному світі зазвичай не містять еротичного елемента.

Джаміль бажає бути з Бусаїною в Судний день і бути похованим поруч з нею. Він також мріє, що Бусайна осліпне, щоб вести його. Бажання Кусайіра скромніші, і він лише хоче бути *"нарою верблюдів з Аззою і пастися у відокремленому місці"*. Цей скрупульозний запал поетів узуритів та їхні вірші, в яких переплітається реальне з містичним і фантастичним, надають особливого шарму їхньому поетичному світові.

У поезії природа сповнена співчуття до нещасного закоханого:

Коли гора Таубад побачила, що я плачу, вона привітала мене.

І я запитав: "Де ті, що розбили тут свої намети?"

Чи насолоджуються вони щастям і безпекою?"

[Гора відповіла: "Вони пішли і залишили табір мені.

Бо ніщо не вічне в цьому світі!" (Маджнун)

Узритські поети постійно звертаються до образу голуба, що символізує закоханих, а антилопа для них уособлює грацію і красу коханої.

ВИСНОВОК

Під час правління Омеядів (661-750 рр.) арабська поезія розвивалася та отримувала свої особливості. Ось деякі з них: поширення та сприяння поетичному мистецтву. Омеядські правителі активно підтримували поезію та поетичні конкурси. Вони проводилися на королівському дворі та у різних містах Ісламської держави. Це сприяло появі талановитих поетів та розвитку поетичного мистецтва.

Розквіт газелей: газель є одним з найпопулярніших жанрів арабської поезії під час правління Омеядів. Це коротка лірична поезія, яка висловлює почуття кохання, розлуки, туги та інтимні емоції. Газелі зазвичай мали форму двохкуплетних віршів, в яких використовувалися образи природи, метафори та алегорії.

Використання класичних метрів: арабська поезія під час правління Омеядів використовувала класичні метричні схеми, такі як касида, мутакаріб, накаїд, хідж. Касида була найдовшою формою поезії, яка складалася з декількох розділів. Мутакаріб та накаїд були більш легкими формами, що дозволяли більшу свободу виразу.

Сильний вплив панегіриків: Панегірик - це вірш, призначений для похвали певної особи, зазвичай правителя або вищого посадовця. Під час правління Омеядів панегірики були широко використовувані для похвали владарів та зміцнення їх легітимності.

Релігійні теми: Під час правління Омеядів арабська поезія також висловлювала релігійні теми. Поети не уникали відсилань до ісламських цінностей, моралі та духовності. Релігійні образи і поняття часто використовувалися в поезії для вираження етичних і філософських ідей. Ці особливості арабської поезії під час правління Омеядів сприяли розквіту поетичного мистецтва та збагаченню арабської літератури. Поява та поширення ісламу дали значний поштовх для розвитку нової актуальної проблематики віршів, формування образної системи, при цьому зберігаючи класичну структуру та мотиви доісламської поезії.

АНОТАЦІЯ

الشعر العربي له تاريخ طويل ومعترف به يعود إلى القرن السادس ويستمر حتى الآن. وهو أحد أكثر أشكال الفن تطوراً في الثقافة العربية

الشعر له أهمية كبيرة في العالم العربي، لأنه المصدر الرئيسي للثقافة العربية والوعي الذاتي. يتكون الشعر العربي من إيقاعات وقصائد واستعارات معقدة تعبر عن المشاعر والأفكار والقصص. يمكن أن تكون دينية أو سياسية أو حب أو فلسفية

الشعر هو وسيلة مهمة للتعبير عن الشعراء العرب ولا يزال حتى الآن. لقد كان لتطور الإسلام تأثير كبير على الشعر العربي، حيث غير شخصيته وموضوعه. تطرق الشعراء الذين كتبوا قبل وصول الإسلام إلى مجموعة واسعة من المواضيع، بما في ذلك الحب والحرب والطبيعة والتاريخ. ومع ذلك، مع انتشار الإسلام، تم استبدال العديد من هذه المواضيع بدوافع دينية. جلب الإسلام وجهة نظر جديدة عن العالم والناس الآخرين، وانعكس ذلك في الشعر

غالباً ما تظهر الاستعارات الدينية في الشعر كوسيلة للتعبير عن الهوية والمزامنة. بدأ العديد من الشعراء العرب في التطرق إلى مواضيع دينية، مثل الإيمان والأخلاق والروحانية. كما غير الإسلام شكل وأسلوب الشعر العربي. على سبيل المثال، يحظر الإسلام استخدام الكحول، مما أثر بشكل كبير على استخدام المقارنات المتعلقة بالنبذ. كما دعم الإسلام تطوير الأعمال الأدبية باللغة العربية وعزز تطوير الشعر

جاء الشعر العربي المزدهر الخاص في عهد عائلة الأمويين (661-750 م)، وهي فترة من التاريخ الإسلامي الذي أنشأ الأمويون حكمهم في الشرق الأوسط وشمال أفريقيا. خلال هذه الفترة وصلت الثقافة والحضارة الإسلامية ذروتها وحقت إنجازات كبيرة في العلوم والأدب والهندسة المعمارية

واليوم يستمر الشعر العربي في العيش، وتستمر الأجيال الجديدة من الشعراء في تقديم قصائدهم الخاصة، باستخدام كل من طرق التعبير الكلاسيكية والحديثة

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фролов Д.В. Классический арабский стих. История и теория аруда. Наука. Гл. ред. вост. лит, 1991
2. Исторична поетика // Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А — Л. — С. 441.
3. Фильштинский И.М. История арабской литературы М.: Наука, 1985. 524 с.
4. Шидфар Б.Я. Образная система арабской классической литературы (VI-XII вв.)
5. Фильштинский И.М. Арабская литература в средние века М.: Наука, 1977. 295 с.
6. Абу-ль-Фарадж аль-Исфахани. Книга песен
7. Петрова Л.А. История арабской литературы (VI-XVIII вв.). Конспекты лекций. — К.: Издательский центр КНЛУ, 2011. — 231 с.
8. Рибалкін В.С. Классическое арабское языкознание. — Киев: Стилос, 2003. — 406 с.
9. Крымський А.Ю. Арабская литература в очерках и образцах. В 3-х тт. (М., 1911)
10. Куделин А.Б. Арабская литература: Поэтика. Стилистика. Типология. Взаимосвязи (М., 2003)
11. Abdel-Malek, Zaki N. Towards A New Theory of Arabic Prosody: A Textbook For Students and Instructors
12. Philip F. (1997). *The Wine Song in Classical Arabic Poetry*
13. Арабские «Данте» и их «Беатриче» (ранняя арабская любовная поэзия в контексте мусульманской куртуазности) / Насыров И. Р. // Философские эманации любви / Сост. и отв. ред. Ю. В. Синеокая. — М.: Издательский Дом ЯСК, 2018. — С. 538.